

*Ευρωπαϊκοί και Εθνικοί
Αναπτυξιακοί Θεσμοί*

ΟΙ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΠΕΡΙ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Της Δρος Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

Κεφάλαιο Α' ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ¹

Α. «Μεταλλάξεις» και προσανατολισμοί. Εννοιολογικές διευρύνσεις: η πρώιμη φάση: 1970-1999

Ο όρος οικονομική ανάπτυξη, όπως αυτός χρησιμοποιείται συνήθως τείνει σε νεώτερες χρονικές περιόδους να «αντικατασταθεί» ή να «εμπλουτισθεί» με νέο περιεχόμενο ευρύτερης διάστασης.

Έτσι, ευρίσκονται ήδη εν χρήσει οι όροι βιώσιμη ανάπτυξη, αιεφόρος ανάπτυξη με την υιοθέτηση νέων σκέψεων και πολιτικών οικονομικών δραστηριοτήτων, εδραζομένων επί κοινών παραδοχών, όπως εκείνες του σεβασμού της Ανθρώπινης Αξιοπρέπειας, της εξασφάλισης ευημερίας για όλους, της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος κ.ά..

Αποτέλεσμα αυτής της νέας οπτικής είναι η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης (sustainable development), η δε σχετική πορεία του πράγματος έχει ως εξής:

Β. Οι θέσεις Διεθνών Οργανισμών επί θεμάτων ανάπτυξης

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών «έσυρε» τον χορό των εξελίξεων με την εξέταση οικονομικών στρατηγικών, πολιτικών και μέτρων σε σειρά Συνόδων και Επιτροπών, όπως εκείνες της Συνόδου για το Ανθρώπινο Περιβάλλον (1972), της Συνόδου της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (1987), της Συνόδου Κορυφής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (1992), της Ειδικής Συνόδου των Κρατών Μελών του Ο.Η.Ε. για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (1997), της Παγκόσμιας Συνόδου Κορυφής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (2002) κ.ά., με τελευταία την Διάσκεψη (Μπαλί).

Ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη απαντάται το έτος 1987 στα πλαίσια σχετικής Έκθεσης, της Έκθεσης του Πρωθυπουργού της Νορβηγίας Gro Harlem BRUNDTLAND, υποβληθεί-

1. Το παρόν αποτελεί τμήμα εκτενούς εργασίας της Συγγραφέως. Βλ. άλλα θέματα, όπως π.χ. τα στάδια της οικονομικής ανάπτυξης: W. ROSTOW: *The Process of Economic Growth*. N.Y. 1972.

σης στην World Commission on Environment and Development (WCED) υπό τον τίτλο: Our Common Future και ορίζεται ως:

«Η ανάπτυξη, η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να μειώνει την δυνατότητα των επόμενων Γενεών να ικανοποιήσουν τις ιδιικές τους ανάγκες... Στην ουσία η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μία διαδικασία αλλαγής, στην οποία η εκμετάλλευση των πηγών, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και το θεσμικό πλαίσιο ευρίσκονται σε αρμονική σχέση και παρέχουν την δυνατότητα να εκπληρωθούν οι ανθρώπινες ανάγκες και φιλοδοξίες, τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον... Η διατήρηση και η ορθή συντήρηση του διαθέσιμου φυσικού κεφαλαίου κάθε χώρας κρίνεται αναγκαία και για τον πρόσθετο λόγο της μεταβίβασής του στις επόμενες Γεννές ούτως, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ικανοποίησης και των ιδικών τους αναγκών ισοτίμως...»

Τελικώς, ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη υιοθετείται κατά την αναφερθείσα Διάσκεψη του Ο.Η.Ε. του έτους 1992, όπου μάλιστα η οικονομική ανάπτυξη «συνδέθηκε» και με την ανάγκη παράλληλης προστασίας του περιβάλλοντος, απετέλεσε μεταγενεστέρως αντικείμενο και άλλων Διεθνών Διασκέψεων κ.ά., αντικείμενο ειδικών Μελετών κ.ά.

Εκ των προσφάτων συναφών δράσεων επί παγκοσμίου επιπέδου αναφέρεται εδώ το νέο Πρόγραμμα Δράσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, (μεσοϋσης της φρενίτιδας της παγκοσμιοποίησης²), υπό τον τίτλο «Στόχοι της Χιλιετίας» (2000-3000), το οποίο προσυπέγραψαν το έτος 2000 στην Νέα Υόρκη 189 Κράτη Μέλη του και τα οποία εδεδεσμεύθησαν, μεταξύ άλλων, ότι πρέπει να εργασθούν από κοινού και μέχρι το έτος 2015 για την επίτευξη μίας παγκόσμιας σύμπραξης για την ανάπτυξη με παράλληλη εξασφάλιση περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, εξάλειψη φαινομένων πείνας και πενίας, προώθηση της ισότητας των φύλων, καθιέρωση της υποχρεωτικής στοιχειώδους εκπαίδευσης, υποστήριξη καινοτόμων δράσεων³ κ.ά.

Στα πλαίσια πάντοτε αυτής της παγκόσμιας κοινής δράσης, προέχει, κατ' άλλη προσέγγιση, η αντιμετώπιση των πέντε κυριωτέρων ανισοτήτων, υπό των οποίων ταλανίζεται ο Πλανήτης, ήτοι στους τομείς της διακυβέρνησης, της ασφάλειας, της προστασίας και βιωσιμότητας των φυσικών πόρων, των σχέσεων μεταξύ πλουσίων και πτωχών και των ανθρωπίνων, κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων.

Προς αντιμετώπιση και εξάλειψη των ανισοτήτων αυτών προτείνεται η εμπέδωση των δημοκρατικών θεσμών, όπου παρατηρείται υστέρηση, ο αναπροσδιορισμός της αναπτυξιακής πολιτικής, τόσο σε επίπεδο Διεθνών Οργανισμών, όσο και σε επίπεδο ευρύτερων οικονομικώς Κρατών, η θέσπιση κανόνων περί θεμιτού εμπορίου, η χάραξη μίας νέας πολιτικής επί θεμάτων απασχόλησης, η μεταρρύθμιση του διεθνούς οικονομικού συστήματος, η προώθηση των διαπεριφερειακών συνεργασιών κ.ά..⁴

2. Βλ. Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση, Θεσμικό Πλαίσιο, Αναπτυξιακά Προγράμματα και Παγκοσμιοποίηση*, Αθήναι, 2002, σ. 192 επόμενα. Άλλα θέματα περί παγκοσμιοποίησης βλ. στο: Bern. GUILLOCHON: *Globalisation*. Larousse. Paris, 2006, p. 7.: «Η παγκοσμιοποίηση ορίζει το σύνολο των φαινομένων, τα οποία προκύπτουν από το διαρκώς μεγαλύτερο άνοιγμα των οικονομιών σε εμπορεύματα και κεφάλαια από το εξωτερικό...».

3. Κατά την άποψη του J. A. SCHUMPETER η καινοτομία εν γένει ορίζεται «ως δημιουργική καινοτομία». Βλ. J. A. SCHUMPETER: *Capitalisme, Socialisme et Democratie* N.Y. 1842, p. 381.

4. Βλ. P.N. RASMUSSEN: *Ευρώπη και μία Νέα Παγκόσμια Τάξη. (Μετάφρ.)*. Αθήναι, 2004, σ. 17.

Εάν τεθεί το ερώτημα κατά πόσον οι αναφερθέντες στόχοι είναι επιτεύξιμοι εντός συντόμου χρονικού ορίου, η επ' αυτού απάντηση μάλλον δεν θα είναι επιθυμητή, δεδομένων των ισχυουσών αυτή την περίοδο παγκοσμίων και διεθνών καταστάσεων επί πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού πεδίου, όπως π.χ. η πολιτική κατάσταση σε πολλά σημεία του Πλανήτη είναι ιδιαιτέρως ρευστή, επισφαλής και ευμετάβολη, εγκυμονούσα «εκρήξεις» και τοπικές συρράξεις, η οικονομική κατάσταση προοιωνίζεται στο άμεσο μέλλον κατωτέρα των προσδοκιών.⁵

Γ. Βιώσιμη ανάπτυξη και Ευρωπαϊκές Στρατηγικές

Υπό το καθεστώς των Συνθηκών,⁶ οι οποίες διέπουν την λειτουργία της, Συνθήκες Μάαστριχτ (1993), Άμστερνταμ (1999), Νίκαιας (2003), Ρώμης (2004, μη ολοκληρωθείσα διαδικασία θέσπισης Συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και της επικείμενης Διακήρυξης της Λισσαβώνας (2007), η Ευρωπαϊκή Ένωση, καίτοι μαστίζεται υπό σειράς σημαντικών προβλημάτων⁷ «απετόλμησε» την υιοθέτηση καινομότων προσεγγίσεων όπως αυτή της βιώσιμης ανάπτυξης, ανεξαρτήτως κόστους «σύμπλευσης» με τις «επιταγές» της, παρά τις αυξανόμενες ενστάσεις για την ανάγκη αποδοχής ενός «εναλλακτικού προτύπου ανάπτυξης» (π.χ. Ευρωπαίοι Οικονομολόγοι: Μνημόνιο για μία Εναλλακτική Οικονομική Πολιτική στην Ευρώπη κ.ά.).

Ενδεικτικώς:

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1993) «διαπνέεται» από τις αντιλήψεις, οι οποίες έχουν διακηρυχθεί υπό των διαφόρων Συνόδων και Διασκέψεων του Ο.Η.Ε., (όπως αυτές ήδη έχουν καταγραφεί προηγουμένως), ενώ άλλη Συνθήκη, όπως εκείνη του Άμστερνταμ (1999), ανέδειξε την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης ως σημαντικό στοιχείο της εν γένει Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η Ένωση θα επιδιώξει... την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής προόδου, υψηλό επίπεδο απασχόλησης, καθώς και ισόρροπη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω (και) της ενδυνάμωσης της οικονομικής και κοινωνικής σύγκλι-

5. Robin BEW: Ζώντας την επιβράδυνση. (Μετ.) THE ECONOMIST: The World in 2004. London, 2004, σ. 10 επόμ. INTERNET: <http://www.theworldin.com>.

6. Περί των Συνθηκών βλ.: Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Ι. ΒΛΑΣΣΗΣ, Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμ. Α'. Αθήνα, 1996. Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η Συνθήκη για την θέσπιση του Συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ρώμη/Αθήνα, 2004. Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Νέα έκδοση. Αθήνα, 2006.

7. Όπως ευστόχως έχει παρατηρηθεί υπό πολλών Ανωτάτων Θεσμικών Παραγόντων της Ε.Ε. (π.χ. Πρόεδρος J. M. BARROSO, Επίτροπος επί Θεμάτων Ανταγωνισμού N. CROUSS κ.ά.), αλλά και εγκύρων Αναλυτών (π.χ. P. ENGARIO, C. MATLACK, G. ENDMONDSON, I. ROWLEY, C. BARRACLOUCH, M. KLINE, W. ROSTON, R. TIPLADY - Buss. Week, Jan. 2005-) τα «παλαιά» Μέλη της Ε.Ε. ταλανίζονται από χρόνια προβλήματα - χαμηλή ανταγωνιστικότητα, ελλείμματα, προβληματικές αγορές εργασίας, λαθρομετανάστευση κ.ά. - ενώ τα «νέα» Μέλη δεν είναι στην πλειονότητά τους έτοιμα και ικανά να προβούν σε διαρθρωτικές αλλαγές, προσβλέπουν στα κοινοτικά κονδύλια ως σανίδα σωτηρίας τους, τα ελλείματά τους είναι μεγαλύτερα από τα προβλεπόμενα από το 1-ο σύμφωνο Σταθερότητας (οι 6 από τις 10 νέες Χώρες Μέλη), όλες οι νέες Χώρες Μέλη εμφανίζουν συρρικνωμένες εξαγωγές, λόγω της συνεχιζόμενης για μεγάλη χρονική περίοδο θεαματικής ανατίμησης του ευρώ, ιδίως έναντι του δολλαρίου Η.Π.Α. κ.ά.. Βλ. άλλα στοιχεία στο: Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Οι Ελληνικές Ιδιωτικές Επενδύσεις σε Χώρες των Βαλκανίων και το Ε.Σ.Ο.Α.Β. Αθήνα, 2005, σ. 12 επόμ.

σης... Για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της αναπτυξιακής διαδικασίας...».⁸

Περαιτέρω, η Συνθήκη του Άμστερνταμ⁹ προβλέπει την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων, (όπως αυτές έχουν ήδη επισημανθεί (και) υπό των Συνόδων και Διασκέψεων του Ο.Η.Ε.), στις Κοινοτικές Πολιτικές και Δράσεις, με τελικό στόχο την «παραγωγή» ισορροπης, αρμονικής και βιώσιμης/αειφόρου ανάπτυξης, ακολουθούσα σχετικές αποφάσεις της Συνόδου του Κάρντιφ (1998), (η οποία έθεσε τις βάσεις για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στα πλαίσια των Τομεακών Πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Υπό το αυτό πνεύμα εκφορούνται το ΣΤ' Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι αποφάσεις της Διακυβερνητικής Διάσκεψης της Βιέννης (1998).

Πέραν αυτών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απεφάσισε (Μάρτιος 2000, Λισσαβόνα) να καταστεί η Ευρώπη «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία στον κόσμο, βασισμένη στην γνώση και ικανή να επιτύχει βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλλίτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» (μέχρι το έτος 2010).

Ακολούθησε τον Δεκέμβριο του ιδίου έτους κατά την Σύνοδο της Νίκαιας η υιοθεσία υπό της Ε.Ε. της Κοινωνικής Πολιτικής Ατζέντας, η οποία, εκτός των άλλων ρυθμίσεων, προβλέπει την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων στις Οικονομικές της Πολιτικές.

Η επακολουθήσασα Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Γκέτεμπουργκ (Απρίλιος 2001) «υιοθέτησε» την Α' Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη,¹⁰ μεταξύ των στόχων της οποίας συγκαταλέγονται η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, η μείωση των ζημιών επί της βιοποικιλότητας κ.ά..

Τις αρχές της ως άνω Α' Στρατηγικής απεδέχθη και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν (Δεκέμβριος 2001), το οποίο, πέραν των άλλων, εισήγαγε και την έννοια των περιφερειακών δεικτών. Οι δείκτες αυτοί αξιοποιήθηκαν μεταγενεστέρως για να αξιολογηθεί η εφαρμογή της πολιτικής για την βιώσιμη ανάπτυξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση.¹¹

Στη συνέχεια και κατά την διάρκεια των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στην Χαλκιδική τον Ιούνιο 2003 (πάντοτε διαρκούσης της Ελληνικής Προεδρίας),¹² διεμορφώθη ένα νέο κείμενο το οποίο εγκρίθηκε, (έπειτα από σειρά νέων διαβουλεύσεων) από

8. E.U., SEC (2001), 517, 27/3/2001, p. 10 Βλ. ακόμη: Μ. ΔΕΚΛΕΡΗΣ: Ο Δωδεκάλογος του Περιβάλλοντος. Εγκόλπιο Βιωσίμου Αναπτύξεως. Αθήναι, 1996, σ. 34. Ε.Ε.: Αστική αειφόρος ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: πλαίσιο δράσης. Βρυξέλλες, 1998.

9. INSITUTE FOR REGIONAL DEVELOPMENT AND STRUCTURAL PLANNING: T. MOSS, H. FICHTER: Regional Pathways to Sustainability: Experiences of Promoting Sustainable Development in Structural Funds Programmes in 12 Pilot Regions. EUROPEAN COMMISSION. Brussels, 2000, p. 15.

10. Βλ. λεπτομέρειες στο: www.gor.cy.moa.

11. Το Συμβούλιο εξέδωσε την «Δήλωση του Laaken για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης», η οποία περιελάμβανε και έκκληση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση να αποκτήσει εσωτερικώς περισσότερη Δημοκρατία, πλέον αποτελεσματικές Πολιτικές και Διοικητικές Διαδικασίες, διαφάνεια σε όλες τις εκφάνσεις λειτουργίας της κ.ά..

12. Βλ. το κείμενο του Συντάγματος της Ευρώπης και σχετικά άρθρα στο: ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. Επιστ. Υπεύθ.: Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ. Αθήναι, τ. 32/2003.

τους Αρχηγούς των 15 Κρατών Μελών σε ειδική συνεδρίαση στις Βρυξέλλες τον Ιούνιο 2004 και υπεγράφη στην Ρώμη τον Οκτώβριο του έτους 2004.¹³

Η Συνθήκη περιελάμβανε μεταξύ των στόχων της την προαγωγή της ειρήνης, των αξιών του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της Δημοκρατίας, του Κράτους Δικαίου, της ισότητας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, ακόμη, την ρητή δήλωση, ότι «η Ένωση (θα) εργάζεται για την βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρώπης, με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και την σταθερότητα των τιμών, την άκρως ανταγωνιστική οικονομία της αγοράς, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο και το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος».

Εκτός αυτών, στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο η Ένωση (θα) προβάλλει και (θα) προωθεί τις αξίες της και (θα) συμβάλλει στην βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη.

Η Συνθήκη περιελάμβανε ακόμη και ειδικές ρυθμίσεις περί (κοινής) Οικονομικής Πολιτικής: Εγκαθίδρυση και λειτουργία της Εσωτερικής Αγοράς, Ελεύθερη κυκλοφορία των Προσώπων και των Υπηρεσιών, Ελεύθερη κυκλοφορία των Εμπορευμάτων, Οικονομική και Νομισματική Πολιτική, Πολιτικές σε άλλους τομείς, Τομείς επί των οποίων η Ένωση μπορεί να αναλαμβάνει υποστηρικτικές και συντονιστικές ή συμπληρωματικές δράσεις κ.ά..

Η επόμενη αναφορά επί θεμάτων αιεφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης, μετά την ατυχή έκβαση της διαδικασίας κύρωσης της Συνθήκης για την θέσπιση Συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανευρίσκεται το έτος 2005, οπότε αρχίζει η διαδικασία επανεξέτασης της Α' Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη του έτους 2001 (Γκέτεμπουργκ).

Η αναθεωρηθείσα Στρατηγική, μετά μακρά διαδικασία δημοσίου διαλόγου, εγκρίθηκε τελικώς από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Ιούνιο του έτους 2006 και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και τα εξής, πέραν της πρόνοιας να εκπονήσει κάθε Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ιδική του Στρατηγική για την βιώσιμη ανάπτυξη το ταχύτερο δυνατόν στους παρακάτω τομείς:

Προστασία του περιβάλλοντος: διατήρηση της ικανότητας της γης να ευνοεί την ζωή σε όλη της την ποικιλία, την πρόληψη και μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και την προώθηση αιεφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.

Κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή: προώθηση μίας δημοκρατικής, υγιούς, ασφαλούς και δίκαιης κοινωνίας, η οποία βασίζεται στην κοινωνική ένταξη και στην συνοχή, σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και την πολιτιστική ποικιλομορφία, διασφαλίζει την ισότητα ανδρών και γυναικών και καταπολεμά κάθε μορφή διάκρισης.

Οικονομική ευημερία: προώθηση μίας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικώς αποτελεσματικής οικονομίας, η οποία εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και ποιότητα εργασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

13. Το κείμενο της Συνθήκης για την θέσπιση Συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και προσέγγιση διαφόρων κρίσιμων νομικών θεμάτων, π.χ. εκείνο της ταύτισης ή μη του συγκεκριμένου Συντάγματος με τα αντίστοιχα των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κ.ά. βλ. στο: Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η Συνθήκη για την θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης. Ρώμη/Αθήνα, Οκτώβριος 2004. Βλ. ακόμη: Π. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ: Το Ευρωπαϊκό Σύστημα μεταξύ Νομικού Δόγματος και Πολιτικής. Αθήνα, 2005.

Ανάληψη διεθνών ευθυνών,¹⁴ ενθάρρυνση της εφαρμογής σε παγκόσμιο επίπεδο, δημοκρατικών θεσμών εδραζομένων στην ειρήνη, στην ασφάλεια και στην ελευθερία, προώθηση της σταθερότητας των θεσμών αυτών και ενεργός προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλο τον κόσμο.

Εκ των παρατεθέντων στοιχείων προκύπτει, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, πρωτοπορούσα παγκοσμίως, υιοθέτησε την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και την ενσωμάτωσε εν συνεχεία στις εκάστοτε εν εξελίξει Πολιτικές της.¹⁵

Τελικώς, το πρότυπο της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως αυτό συντίθεται από τις επί μέρους νέες στρατηγικές, πολιτικές και μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμποσούνται σε τρεις ισότιμους και ισοκελείς άξονες αλληλεξαρτώμενους και αλληλοσυμπληρούμενους: την οικονομία, την κοινωνική συνοχή και το περιβάλλον.

Τέλος, ρυθμίσεις της νέας Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης της Λισσαβώνας, 2007 δεν αναφέρονται σε συναφή θέματα βιώσιμης ανάπτυξης εν γένει, ενώ θεωρείται βεβαία μελλοντικώς η ανάδειξη του προβλήματος αντιμετώπισης των κλιματικών αλλαγών σε Πολιτική της Ένωσης, η διεύρυνση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, «η πολιτικοποίηση» της Ένωσης κ.ά.

14. Βλ. οχεπικώς και: D. SPENCE, G. EDWARDS: *The European Commission*. London, 2006, p. 341.

15. Βλ. και: JENNIFER R., WOZNAK B.: *The European Commission and European Regional Policy*. Lanham, 2006, p. 37. Βλ. ακόμη και: O.E.C.D.: *Policies to Enhance Sustainable Development*. Paris, 2001, p. 6 et s. Βλ. ακόμη περί «της εμπλοκής» άλλων Διεθνών Οργανισμών επί του θέματος: O.E.C.D.: J. BRAGA DE MACEDO, C. FOY, CHARL. OMAN (Ed.): *D.O' CONNOR: Sustainable Development*. Paris, 2002, p.77.

Κεφάλαιο Β΄

ΤΑ ΚΕΛΕΥΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ:

Η ΜΕΤΑΛΛΑΞΗ, Ο ΝΕΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ, Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Α. Η διεθνής συγκυρία: Ο ρόλος της Ε.Ε. και των Περιφερειών των Χωρών Μελών

Η νέα διεθνής οικονομική, και όχι μόνον, συγκυρία, η οποία βεβαίως δεν έχει προκύψει «ως κεραυνός εν αιθρία», αλλά ανάγει την «συγκρότησή» της στην προηγηθείσα πενταετία, (εάν όχι και δεκαετία), ωδήγησε (και οδηγεί) σε «μετάλλαξη» του κεντρομόλου Κράτους.

Το Κράτος δυτικού τύπου εννοείται, λειτουργούσε μέχρι προ τινός με βάση κεντρικούς σχεδιασμούς και με οπτική, παρά το τυπικό ένδυμα της Διοικητικής Αποκέντρωσης, ουσιαστικώς «συγκεντρωτική»: η Κεντρική Κυβέρνηση σχεδίαζε, αποφάσιζε, ήλεγχε. Τα άλλα Διοικητικά Επίπεδα είχαν επιφορτισθεί με την τεχνική και μόνον διάσταση να εκτελέσουν καλώς, όσα είχαν αποφασισθεί εν αγνοία τους.

Οι επελθούσες αναπόφευκτες δομικές αλλαγές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, και την «ανακάλυψη» άλλων Διοικητικών Επιπέδων, πλην του Κεντρικού, όπως π.χ. των Περιφερειών, οι οποίες καλούνται να διαδραματίσουν πλέον ενεργό ρόλο και στον τομέα της ανάπτυξης, οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής εξικνούμενο από τον σχεδιασμό της, μέχρι και της αναζήτησης πόρων, (πέραν των κρατικών ενισχύσεων¹), μέσω προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων κ.ά.

Η πραγμάτωση του νέου αυτού ρόλου των Περιφερειών «υποστηρίζεται» με την θέσπιση νέων κανόνων «εμπλοκής» τους σε θέματα, όπως π.χ. εκείνα των επενδύσεων, πρωτίστως των ιδιωτικών, ανεξαρτήτως προέλευσης των κεφαλαίων² τους, είτε εκ της Χώρας υποδοχής τους, είτε εξ άλλων τρίτων Χωρών.

Υπενθυμίζεται, ότι κατά τους συνήθως χρησιμοποιούμενους ορισμούς ως ιδιωτική παραγωγική επένδυση γενικώς θεωρείται³ η δέσμευση οικονομικών πόρων, η οποία γίνεται με την ελπίδα αποκομιδής ωφελειών, που αναμένεται να προκύψουν κατά την διάρκεια μίας σχετικώς μεγάλης μελλοντικής περιόδου, λαμβανομένου σοβαρώς υπ' όψει του ενδεχομένου αποτυχίας του εγχειρήματος.

Εξ άλλης πλευράς, ως άμεση ξένη⁴ παραγωγική ιδιωτική επένδυση θεωρείται (και κατά το FMI και τον OECD) η εμπειριέχουσα μακροπρόθεσμη σχέση, η οποία αντανακλά

1. Βλ. περί της εννοίας των κρατικών ενισχύσεων: Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους: Μέρος Δ'. Αθήναι, Ιούλιος 2008, σ. 29 επόμε.: επιτρεπόμενες υπό της Ε.Ε. ενισχύσεις de minimis κ.ά.

2. Περί της εννοίας του ξένου κεφαλαίου βλ.: Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα. Αθήναι, 1996, σ. 63 επόμε.

3. Βλ. αμέσως προηγουμένη παραπομπή, σ. 59 επόμε.

4. Βλ. αμέσως προηγουμένη παραπομπή, σ. 48 επόμε.

συνεχές ενδιαφέρον μίας εταιρείας/ατόμου κατοίκου μίας οικονομίας (του αμέσου επενδυτού) προς μία άλλη εταιρεία εγκατεστημένη σε Χώρα διαφορετική, με σκοπό την υπ' αυτού άσκηση σημαντικής επιρροής επί της εταιρείας/ατόμου της άλλης οικονομίας.

Υπενθυμίζεται, ότι ωρισμένες Χώρες Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν από μακρού χρόνου θεσπίσει ειδικές ρυθμίσεις περί την διαχείριση επενδύσεων σε επίπεδο Περιφερειών υπό των ιδίων των Περιφερειών (π.χ. η Γαλλία⁵) και τώρα σπεύδουν να ενισχύσουν περαιτέρω αυτό το πλέγμα των ρυθμίσεων, ενώ άλλες, εντός πλαισίων νέων πολιτικών ανάπτυξης, εκχωρούν προς αυτές ευρείες αποφασιστικές αρμοδιότητες και επί οικονομικών θεμάτων.

Πάντως, η τρέχουσα κατάσταση επί του θέματος των αρμοδιοτήτων των Περιφερειακών εν γένει Δομών περί επενδύσεων, καίτοι δεν προσκτάται ομοιογενή εικόνα, οδηγεί σε βάσιμες σκέψεις, ότι αυτές (δηλ. οι Περιφερειακές Δομές) καλούνται «να υποκαταστήσουν» παραδοσιακές δραστηριότητες του άλλοτε κεντρομόλου ισχυρού Κράτους, «να λειτουργήσουν» αντ' αυτού, και, όπου προβλέπονται αιρετές Διοικήσεις τους, αυτές «να χρεωθούν» και το ενδεχόμενο κόστος της αποτυχίας του όλου εγχειρήματος της τοπικής ενδογενούς ή μη ανάπτυξης.

Σε ενδεχόμενη «ένσταση» εάν αυτές οι επί μέρους ρυθμίσεις επί του θέματος κατά Χώρα «συνάδουν» με την φιλοσοφία και τις επί μέρους Πολιτικές⁶ της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταγράφεται εδώ η ευτυχής συγκυρία του συμβατού των σκοπών και στόχων Ένωσης και των επί μέρους Εθνικών επιλογών.

Κατ' αρχάς σημειώνεται, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση «προτρέχουσα των καιρών» και βεβαίως και για σειρά άλλων έχει δημιουργήσει ίδιο σχετικό Όργανο: την Επιτροπή Περιφερειών.

Υπενθυμίζεται, ότι η Επιτροπή Περιφερειών έχει συσταθεί υπό της Συνθήκης του Μάαστριχτ (7/2/1992) και δύναται να θεωρηθεί ο διάδοχος άλλων αναλόγων εγχειρημάτων επί ευρωπαϊκού επιπέδου.

Η σύσταση της Επιτροπής ως αυτονόμου συμβουλευτικού Οργάνου της Ε.Ε. υπογραμμίζει την σημασία της εκπροσώπησης των ΟΤΑ των Χωρών Μελών της Ε.Ε. ενώπιον των άλλων Οργάνων της.

Ως κυρία αποστολή της Επιτροπής καταγράφεται (και υπό το πρίσμα των μεταγενέστερων Συνθηκών) η προώθηση της ιδέας της αποκεντρωμένης διακυβέρνησης εντός των Χωρών Μελών της Ε.Ε.⁷

Εξ άλλης πλευράς, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσμικώς αποφασίσει προσφάτως την εμπλοκή της στην υποστήριξη περιφερειακών αναπτυξιακών εγχειρημάτων, περιλαμβάνοντων τις σχέσεις Επιτροπής και Περιφερειών, τις σχέσεις μεταξύ Περιφερειών του αυτού Κράτους και μεταξύ Περιφερειών διαφόρων Κρατών και τις σχέσεις των υφισταμένων εντός εκάστης Διοικητικής Περιφέρειας (Αναπτυξιακών) Φορέων μεταξύ τους

5. Βλ. Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση: Ελλάδα, Άλλες Χώρες Μέλη της Ε.Ε. Τόμος Α', ογδόη έκδ. Αθήναι, 2005, σ. 129 επόμ.*

6. Βλ. Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ, Ι. ΒΛΑΣΣΗΣ, Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμ. Α', Γ' έκδ. Αθήναι, 2003, σ. 140 επόμ.*

7. Βλ. αμέσως προηγούμενη παραπομπή, σ. 85 επόμ.

(Ανακοίνωση 675/2006, Πρωτοβουλία «Περιφέρειες για την επίτευξη οικονομικής αλλαγής»).

Η εν λόγω Πρωτοβουλία υποστηρίζεται υπό του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης προς δύο κατευθύνσεις/σκέλη:

Σκέλος Διαπεριφερειακής Συνεργασίας (Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας) [παράγρ. 3 του άρθρου 7 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006 και Κανονισμός (ΕΚ) 1080 του Ε.Τ.Π.Α. της 25ης Ιουλίου 2006].

Σκέλος συγκρότησης Δικτύου Αστικής Ανάπτυξης του Προγράμματος URBAN.

Η προβλεφθείσα δαπάνη υλοποίησης της Πρωτοβουλίας ανέρχεται στο ποσό των 375.000.000 ευρώ για την περίοδο 2007-2013.

Επισημαίνεται, ότι εντός του πλαισίου της εταιρικής σχέσης Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Περιφερειών, η πρώτη φέρεται διατεθειμένη να ενισχύσει την συνέργεια μεταξύ διαφόρων Πολιτικών της Ένωσης, στοχευουσών αναπτυξιακές δράσεις, αύξηση θέσεων απασχόλησης, αξιοποίηση της κτηθείσας εμπειρίας εξ άλλων Πρωτοβουλιών (INTEREG III κ.ά.), ανάπτυξη δικτύων κ.ά.

Η Πρωτοβουλία προβλέπει τέσσερες επί μέρους δράσεις:

- Οικονομικό εκσυγχρονισμό Περιφερειών κατά το διάστημα 2007-2013 μέσω προσέλκυσης επενδύσεων, συνεκτίμησης κατά την ανάληψη οικονομικών δραστηριοτήτων της εδαφικής διάστασης, διάχυσης της καινοτομίας κ.ά.

- Επιλογή «λογικών» πρακτικών περιφερειακής ανάπτυξης, διευκόλυνση της ανταλλαγής τεχνογνωσίας.

- Εγκαθίδρυση διαύλων επικοινωνίας μεταξύ Επιτροπής, Προγραμμάτων και Δικτύων της Ένωσης και θέσπιση του στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία 2007-2013».

- Εισαγωγή μηχανισμού «Ταχείας Διαδικασίας»: Η Επιτροπή θα συνεργάζεται με Δίκτυα Εθελοντών εκ δέκα πέντε έως είκοσι Περιφερειών και επί συγκεκριμένων θεμάτων και νέων καινοτόμων ιδεών.

Υπενθυμίζεται, ότι η Πολιτική Συνοχής της Ένωσης στηρίζει καινοτόμες δράσεις διττώς: Προβλέπει ειδικές σχετικές χρηματοδοτήσεις μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Ευνοεί την ανάπτυξη Συστήματος Περιφερειακής Διακυβέρνησης,⁸ βασιζομένου στην Εταιρική Σχέση των Μερών, στην Στρατηγική Ανάπτυξής τους, στον Προγραμματισμό Κοινών Δράσεων, στην Παρακολούθησή τους και στην Αξιολόγησή τους.

Εξ άλλου, τα θέματα, τα οποία είναι δυνατόν να υπαχθούν στον μηχανισμό «ταχείας Διαδικασίας» έχουν ομαδοποιηθεί σε 30 Ειδικούς Τομείς Πολιτικής:

Ανασυγκρότηση Περιφερειών υψηλού βαθμού εξάρτησης από παραδοσιακούς κλάδους. Προώθηση επιχειρηματικότητας. Βελτίωση προσαρμοστικότητας των Περιφερειών. Βελτίωση ποιότητας ατμοσφαιρικού αέρα. Μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλής κατανάλωσης άνθρακα. Βελτίωση ποιότητας της ύδρευσης και της επεξεργασίας του ύδατος. Ολοκληρωμένες Πολιτικές για τις αστικές μεταφορές. Ταχύτερη εμπορική αξιοποίηση καινοτόμων ιδεών. Συστήματα Εκπαίδευσης. Διαχείριση της μετανάστευσης. Επιδίωξη επίτευξης αειφόρου αστικής ανάπτυξης. Στήριξη της οικονομικής διαφοροποίησης αγροτικών περιοχών κ.ά.

8. Βλ. γενικώς: A. - P. LAISSY: *Regions: Shairing excellence. Brussels, 2008.*

B. Οι ρυθμίσεις των επί μέρους Χωρών**Αυστρία**

Ομοσπονδιακή Δημοκρατία.

Έκταση: 83.856 τ.χ.

Πληθυσμός: 8.400.000 κάτοικοι.

ΑΕΠ 2005: 366.000.000.000 ευρώ⁹

ΑΕΠ 2008 (εκτίμηση): 380.000.000.000 ευρώ.

Διοικητική οργάνωση του Κράτους: Τρία επίπεδα:

Ομοσπονδιακές Υπηρεσίες.

Κρατίδια.

Τοπικές Δομές: Δήμοι, Πόλεις ειδικού καθεστώτος Διοίκησης.

Το επίπεδο των Κρατιδίων προσιδιάζει προς τον θεσμό της Περιφέρειας, με την έννοια που αυτός απαντάται σε άλλες Χώρες.

Τα Κρατίδια διαθέτουν ίδια Βουλή και Κυβέρνηση με ποικίλλες αρμοδιότητες,¹⁰ όπως: οικονομία, φορολογία, χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό περιφερειακή ανάπτυξη κ.ά.

Επίσης, συντάσσουν ίδιο προϋπολογισμό βάσει εσόδων εξ επιχορηγήσεων, εκ φόρων κ.ά.

Δεν απαντάται ειδικότερη νομοθεσία σε επίπεδο κρατιδίων επί θεμάτων επενδύσεων, ισχύουσας εν προκειμένω της αντίστοιχης εθνικής εμβέλειας, η οποία κρίνεται ιδιαίτερος ελκυστική.

Υπενθυμίζεται, ότι με βάση στοιχεία διαφόρων Οίκων Αξιολόγησης η Αυστρία κατατάσσεται στη ομάδα των δέκα πλέον επενδύσεων.¹¹

Τέλος, σημειώνεται, ότι τα Κρατίδια συμμετέχουν στο Πρόγραμμα «Συμπλέγματα Επιχειρήσεων» CLOE, (CLUSTERS LINKED OVER EUROPE), περί των οποίων έγινε ήδη λόγος, όπως επίσης και σε άλλες συναφείς δράσεις της Ε.Ε. (REGINS, REGIOSUSTAIN).

Εν σχέσει με την εξέλιξη της διεθνούς διάστασης των οικονομικών δραστηριοτήτων των Περιφερειών της Χώρας σημειώνονται τα εξής:

Εισαγωγές πάσης μορφής

Έτος βάσης 2000: 100

2001: 106.3, 2002: 105.6, 2003: 112.3, 2004: 123.0, 2005: 130.6, 2006: 139.4.

Εξαγωγές πάσης μορφής

Έτος βάσης 2000: 100

2001: 107.8, 2002: 113.5, 2003: 117.1, 2004: 129.8, 2005: 137.3, 2006: 148.6.

Βέλγιο

Κοινοβουλευτική Μοναρχία.

Έκταση: 32.528 τ.χ.

Πληθυσμός: 10.200.000 κάτοικοι.

ΑΕΠ 2005: 432.000.000.000 ευρώ.

9. Οι αναφορές στο ΑΕΠ του έτους 2005 για όλες τις εξεταζόμενες Χώρες αναφέρονται στο: *THE ECONOMIST*. London, Dec. 2005 (Economist Intelligence Unit).

10. *THE FEDERAL CONSTITUTION ACT/BGBI. N. 205/1967: ART. 95, 101.*

11. Ομοίως και οι υποβληθείσες εκτιμήσεις του Γραφείου Εμπορικού Ακολουθού της Ελληνικής Πρεσβείας στην Αυστρία στο Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων.

ΑΕΠ 2008 (εκτίμηση): 465.000.000.000 ευρώ.

Τρεις Εθνολογικές και Διοικητικές Περιφέρειες.

Εκάστη Περιφέρεια διαθέτει ίδια Όργανα Διοίκησης.

Περιφέρεια Βρυξελλών: Περιφερειακό Συμβούλιο (75 Αιρετά Μέλη) και Εκτελεστικό Σώμα (5 Μέλη, 3 Περιφερειακοί Υπουργοί).

Περιφέρεια Φλαμανδίας: Περιφερειακό Συμβούλιο (185 Αιρετά Μέλη) και Εκτελεστικό Σώμα (11 Αιρετά Μέλη κατ' ανώτατο όριο).

Περιφέρεια Βαλλωνίας: Προβλέπονται δύο Περιφερειακά Συμβούλια και δύο Εκτελεστικά Σώματα, ανά ένα για την Κοινότητα και την Περιφέρεια.

Έκαστο Συμβούλιο σύγκαιται εξ 104 Αιρετών Μελών, ενώ έκαστο Σώμα απαρτίζεται εξ 6 (Αιρετών) Υπουργών.

Οι αρμοδιότητες των Περιφερειών ορίζονται υπό του Συντάγματος (τελευταία -τέταρτη- τροποποίηση του έτους 1993) και υπό ειδικού Διατάγματος του έτους 1980,¹² είναι δε κατά κανόνα αποκλειστικές, πλην μικρού αριθμού ασκουμένων υπό της Κεντρικής Διοίκησης και κατά παραχώρησή της υπό Περιφερειών.

Μεταξύ των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων αναφέρονται εκείνες επί θεμάτων χωροταξίας, περιβάλλοντος, οικονομίας, δημοσίων έργων, μεταφορών, επιστημονικής έρευνας και εκ των συντρεχουσών μετά της Κεντρικής Διοίκησης της φορολογίας και αγροτικής/ενεργειακής και πολιτικής απασχόλησης.

Τα έσοδα των Περιφερειών προέρχονται εκ κρατικών επιχορηγήσεων, περιφερειακών φόρων, τελών δανείων κ.ά., αλλά και εκ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κατανομή ενισχύσεων εκ της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ανατεθεί στις Περιφέρειες.

Οι Περιφέρειες θεσπίζουν επί μέρους πολιτικές επενδυτικών κινήτρων, παρέχουσες επιχορηγήσεις σε εγκαθιστάμενες εντός των διοικητικών ορίων δικαιοδοσίας τους επιχειρήσεις.

Μεταξύ των κινήτρων περιλαμβάνονται χρηματοδοτικά, μειώσεις επιτοκίων δανεισμού κ.ά.

Το μέγιστο ποσοστό οικονομικής ενίσχυσης είναι 21 % του κεφαλαίου της ενισχυόμενης επένδυσης.

Ενδεικτικώς κατά Περιφέρεια τα ισχύοντα κίνητρα είναι τα εξής ανεξαρτήτως της καταγωγής των κεφαλαίων της επένδυσης εκ του εσωτερικού ή εκ Τρίτης Χώρας:

Περιφέρεια Βρυξελλών

Επιχορήγηση κτηριακών εγκαταστάσεων, εξοπλισμού, έρευνας, εισαγωγής νέων τεχνολογιών, προστασίας περιβάλλοντος, ορθολογικής διαχείρισης υδάτων, αξιοποίησης ενεργειακών πόρων κ.ά.

Κάλυψη δαπανών έως ποσοστού 50% διεξαγωγής βιομηχανικής έρευνας.

Κάλυψη δαπανών κατάρτισης και επιμόρφωσης Προσωπικού Επιχειρήσεων.

Φορολογικές ελαφρύνσεις εν γένει και ειδικό ευνοϊκό καθεστώς φορολογίας νέων Επιχειρήσεων.

Προς εξυπηρέτηση και υποστήριξη των νέων επενδυτών λειτουργεί στις Βρυξέλλες ειδική Υπηρεσία (BEA).

12. E.U.: COMMITTEE OF THE REGIONS: Strengthening regional and local Democracy in the E.U. Vol. I, Brussels, 2004, p. 27.

Περιφέρεια Φλαμανδίας

Προβλέπονται τα ακόλουθα κίνητρα:

Οικονομικές ενισχύσεις σε λειτουργούσες Επιχειρήσεις ύψους μέχρι 8.000.000 ευρώ, αναλόγως τύπου εγκατάστασης, αντικειμένου δραστηριότητας κ.ά.

Φορολογικές απαλλαγές, ιδίως για Επιχειρήσεις υιοθετούσες νέες τεχνολογίες και τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον.

Καλύψεις δαπανών κατάρτισης Προσωπικού.

Κάλυψη δαπανών έρευνας και εισαγωγής νέων τεχνολογιών (λειτουργεί και σχετικό Ίδρυμα Προώθησης της Καινοτομίας μέσω Έρευνας και Τεχνολογίας). Τα σχετικά ποσοστά κάλυψης δαπανών ανέρχονται έως 50% επί ερευνητικών δραστηριοτήτων, 25% επί καινοτόμων δράσεων κ.ά.

Περιφέρεια Βαλλωνίας

Προβλέπονται τα ακόλουθα επενδυτικά κίνητρα:

Επιχειρήσεις εγκαθιστάμενες σε ειδικές ζώνες ενισχύονται σε ποσοστό έως 40% του συνολικού κόστους της επένδυσης.

Καλύπτονται δαπάνες ίδρυσης νέων Επιχειρήσεων, κτηριακών εγκαταστάσεων, αγοράς νέου εξοπλισμού, αγοράς οχημάτων άνευ των τεσσάρων τόνων.

Καλύπτονται δαπάνες έρευνας μέχρι ποσοστού 70% του συνολικού κόστους, λαμβανομένων υπ' όψει του καινοτόμου της έρευνας, των αναμενομένων αποτελεσμάτων της κ.ά.

Καλύπτονται δαπάνες επιδομάτων προς εργαζόμενους, επαγγελματικής κατάρτισής τους κ.ά.

Λειτουργούν ειδικοί Φορείς προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων:

Περιφερειακές Εταιρείες Επενδύσεων (Sociétés Régionales d' Investissement), περί των οποίων γίνεται λόγος εν συνεχεία (Κεφάλαιο Γ', Επίλογος).

Γραφείο Ξένων Επενδυτών (O.F.I.).

Υπηρεσία Εξαγωγών εκ της Περιφέρειας (AWEX).

Ένωση Επενδυτών Περιφέρειας Βαλλωνίας (ASRIW).

Πέραν αυτών, σημειώνεται, ότι δύο περιοχές του Βελγίου, Λιέγης και Λιμβούργου, μετέχουν σε κοινή δράση ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής, (τμήματα Χωρών Βελγίου, Γερμανίας, Ολλανδίας), την EUROREGIO, στα πλαίσια του Προγράμματος INTEREG IIIA της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διαπεριφερειακή διασυνοριακή αυτή δράση καλύπτει ασφαλιστικές εταιρείες, νοσοκομεία, Τοπικές Υπηρεσίες Υγείας κ.ά.

Εν σχέσει με την εξέλιξη της διεθνούς διάστασης των οικονομικών δραστηριοτήτων των Περιφερειών της Χώρας σημειώνονται τα εξής:

Εισαγωγές πάσης μορφής

Έτος βάσης 2000: 100

2001: 103.8, 2002: 109.1, 2003: 108.1, 2004: 119.5, 2005: 133.3, 2006: 145.9.

Εξαγωγές πάσης μορφής

Έτος βάσης 2000: 100

2001: 104.2, 2002: 112.1, 2003: 110.8, 2004: 121.0, 2005: 131.8, 2006: 143.3.

Τέλος, σημειώνεται, ότι η ακολουθούμενη υπό του Βελγίου πολιτική προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων και ενίσχυσης εν γένει της επιχειρηματικής δραστηριότητας

κρίνεται ως ιδιαίτερος επιτυχής, του ρόλου των Περιφερειών εκτιμouμένου ως ιδιαίτε-
ρως σημαντικού.¹³

Γαλλία

Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Έκταση: 549.000 τ.χ.

Πληθυσμός: 62.000.000 κάτ.

ΑΕΠ 2005: 2.530.000.000.000 ευρώ.

ΑΕΠ 2008 (εκτίμηση): 2.600.000.000.000 ευρώ.

Αποκεντρωτικό Διοικητικό Σύστημα:

Ηπειρωτική Γαλλία, Τέσσερα Υπερπόντια Εδάφη: Nouvelle-Caledonie, Polynesie Francaise, Wallis-et-Futuna, Εδάφη Αυστραλίας και Ανταρκτικής, δύο Αυτοδιοικήσεις με ειδικό καθεστώς (Mayone και Saint Pierre-et-Miquelon).

Περιφέρειες: 26:

Πειρωτική Γαλλία: 21.

Κορσική: 1.

Υπερπόντια Εδάφη: 4.

Αποστολή της Περιφέρειας είναι η ανάπτυξη της γεωγραφικής περιοχής δικαιοδο-
σίας της: οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική.

Οικονομικοί πόροι: τοπικοί φόροι, επιχορηγήσεις υπό του Κράτους, πόροι εκ των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε.

Σε επίπεδο Περιφερειών λειτουργούν Ειδικές Υπηρεσίες και Μηχανισμοί προσέλκυ-
σης και ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων, είτε εκ Γαλλίας, είτε εξ άλλων Χωρών.

Συνήθως, οι οικονομικές ενισχύσεις συμφωνούνται μεταξύ του Προέδρου του Περιφε-
ρειακού Συμβουλίου και των Ενδιαφερομένων Επενδυτών, ενώ το ύψος τους εξαρτάται εκ
διαφόρων παραμέτρων, όπως π.χ. τον αριθμό των δημιουργούμενων θέσεων εργασίας κ.ά.

Περί όλων αυτών γίνεται λόγος εν συνεχεία, Κεφάλαιο Γ', Επίλογος.

Ιρλανδία

Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Έκταση: 70.284 τ.χ.

Πληθυσμός: 4.300.000 κάτ.

ΑΕΠ 2005: 228.000.000.000 ευρώ.

ΑΕΠ 2008 (εκτίμηση): 240.000.000.000 ευρώ.

Αποκεντρωτικό Διοικητικό Σύστημα: Κεντρική Διοίκηση, Περιφέρειες, δύο Επίπεδα
Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Κομητείες, Δήμοι).

Μεταξύ των αρμοδιοτήτων των Περιφερειών συγκαταλέγονται εκείνες της Διαχειρι-
σης Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, της επίβλεψης της αξιοποίησης
των πόρων εκ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Συνοχής και των Διαρθρωτικών Ταμείων κ.ά.

Τα ποσά τα οποία προβλέπονται ετησίως για την επιχορήγηση άμεσων ξένων επενδύ-
σεων, οι οποίες πραγματοποιούνται στην Ιρλανδία, είναι ιδιαίτερος σημαντικά.

Σημειώνεται, ότι εφαρμόζεται πλέγμα κινήτρων (π.χ. χαμηλή φορολογία των επιχει-
ρήσεων) για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, η δε Ιρλανδία εθεωρείτο μέχρι

13. Βλ. άλλα στοιχεία στο: www.investinFlandres.com

πρό τινός ως ο σημαντικώτερος προσορισμός άμεσων ξένων επενδύσεων, τόσον εκ Χωρών¹⁴ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσον και εξ άλλων Χωρών, όπως π.χ. Η.Π.Α.

Άλλα στοιχεία παρατίθενται εν συνεχεία, Κεφάλαιο Γ', Επίλογος.

Ιταλία

Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Έκταση: 301.000 τ.χ.

Πληθυσμός: 58.100.000 κάτ.

ΑΕΠ 2005: 2.090.000.000.000 ευρώ.

ΑΕΠ 2008 (εκτίμηση): 2.100.000.000.000 ευρώ.

Αποκεντρωτικό Διοικητικό Σύστημα.

Περιφέρειες: 20. Ανομοιογενές Διοικητικό Σύστημα.

Αρμοδιότητες Περιφερειών:

Προβλέπονται υπό του Συντάγματος.

Πόροι:

Οι Περιφέρειες διαθέτουν οικονομική αυτοτέλεια.

Οι Περιφέρειες εντός των πλαισίων της εκάστοτε κεντρικής πολιτικής έχουν την ευχέρεια εισαγωγής μηχανισμών κινήτρων προσέλκυσης επενδύσεων, εκ της Χώρας, εξ άλλων Χωρών.

Ενδεικτικώς αναφέρεται, ότι π.χ. η Περιφέρεια Abruzzo παρέχει κίνητρα για ΜΜΕ, η Περιφέρεια Basilicata επιχορηγεί έως 50% του κόστους ωρισμένων επενδύσεων, η Περιφέρεια Lombardia αξιοποιεί πλήθος κινήτρων προς επιχειρήσεις Ε και Τ κ.ά.

Σουηδία

Συνταγματική Κοινοβουλευτική Μοναρχία.

Έκταση: 449.964 τ.χ.

Πληθυσμός: 9.250.000 κάτ.

ΑΕΠ 2005: 450.000.000.000 ευρώ.

ΑΕΠ 2008 (εκτίμηση): 470.000.000.000 ευρώ.

Το Διοικητικό Σύστημα της Χώρας στηρίζεται στην «αρχή» της ισχυρής Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Περιφέρειες: 2 (από το έτος 2002).

Αρμοδιότητες:

Χάραξη στρατηγικής περιφερειακής ανάπτυξης, διαχείριση οικονομικών ενισχύσεων, σχεδιασμός πολιτικής μεταφορών, ενεργός συμμετοχή στην εκπόνηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων της Χώρας κ.ά.

Πόροι:

Τοπικοί φόροι, κρατικές ενισχύσεις.

Η νέα οργάνωση των Περιφερειών δίνει προτεραιότητα στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (μέσω εφαρμογής πλέγματος κινήτρων) και την εμπέδωση «φιλικού κλίματος» από πλευράς Τοπικών Δομών για τους Επενδυτές (ελαχιστοποίηση διοικητικών διαδικασιών, έμφαση στην υποστηρικτική έρευνα και στην εισαγωγή καινοτομιών, επιμόρφωση του διαθέσιμου Ανθρώπινου Δυναμικού κ.ά.).

Άλλα στοιχεία βλ. εν συνεχεία, Κεφάλαιο Γ', Επίλογος.

14. Βλ. εκτενή παράθεση των σχετικών στοιχείων στο: Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα. Αθήναι, 1996, σ. 162 επόμ.

Κεφάλαιο Γ΄ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εκ των παρατεθέντων στοιχείων, αλλά και άλλων, τα οποία προέκυψαν κατά την διάρκεια της σχετικής πρόσφατης επιτόπιας έρευνάς μου στις αρμόδιες Υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Βρυξέλλες, είναι δυνατή η παράθεση μερικών σκέψεων/προτάσεων, προς τυχόν ενδιαφερομένους, Πολιτικά/Διοικητικά Στελέχη και Ιδιώτες Επενδυτές, εν σχέσει με στρατηγικές, πολιτικές και μέτρα προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων, ιδίως σε επίπεδο Τοπικών Δομών, της Περιφέρειας πρωτοστατούσης στην προκειμένη περίπτωση.

Κρίνεται ευκατὰ η δημιουργία Περιφερειακών Εταιρειών Επενδύσεων (Sociétés Régionales d' Investissements), χρηματοδοτούμενων υπό του Κράτους, όπως οι λειτουργίες στο Βέλγιο.

Οι Εταρείες αυτού του τύπου:

- Λειτουργούν ως Τράπεζες Επενδύσεων, επί σκοπῶ υποστήριξης Ιδιωτών Επενδυτών για την πραγματοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων και για την εξυγίανση τυχόν προβληματικών ιδιωτικών επιχειρήσεων.

- Υποστηρίζουν τεχνικῶς την προώθηση οικονομικῶν ενισχύσεων εκ μέρους του Κράτους προς Ιδιώτες Επενδυτές.

- «Εμπλέκονται» στην υλοποίηση της Εθνικής Βιομηχανικής Πολιτικής σε επίπεδο Περιφερειῶν.

Προτείνεται η συγκρότηση (εἴτε Κρατικῶν), εἴτε Αυτοδιοικουμένων Ειδικῶν Υπηρεσιῶν και Μηχανισμῶν προσέλκυσης και ενίσχυσης ιδιωτικῶν επενδύσεων και ιδίως ξένων σε Περιφερειακό Επίπεδο, κατὰ την ακολουθούμενη στην Γαλλία σχετική Πρακτική (D. 82/379/1982, D. 82/754/1982).

Οι εν λόγω Υπηρεσίες θα ἔχουν την ευχέρεια να διαπραγματεύονται οικονομικῆς ενισχύσεις ἀπὸ πλευρᾶς Κράτους ἢ Αυτοδιοικουμένου Οργανισμού προς Ιδιώτες Επενδυτές, επενδύοντες εντὸς των διοικητικῶν ορίων δικαιοδοσίας τους και ὑπὸ προϋποθέσεις, τις οποίες θα προκαθορίζουν οι ίδιες.

Πέραν αὐτῶν, οι Τοπικῆς Δομές πρέπει να ἔχουν την δυνατότητα να ιδρῶν Τοπικῆς Εταιρείας Μεικτῆς Οικονομίας (κατὰ το γαλλικὸ πρότυπο).

Κρίνεται αναγκαία η μελέτη θεσμῶν, ὅπως τα Περιφερειακά Γραφεῖα Ανάπτυξης (Regional Development Agencies Act, 1998, 1999, 2000) του Ηνωμένου Βασιλείου.

Τα εν λόγω Γραφεῖα διοικούνται ὑπὸ Διοικητικῶν Συμβουλίου, εκ Μελῶν διοριζομένων ὑπὸ του Υπουργοῦ Περιβάλλοντος, Μεταφορῶν και Περιφερειῶν και Εκπροσώπων της Τοπικῆς Αυτοδιοίκησης, των Επιχειρηματιῶν, των Εργαζομένων κ.ά.

Μεταξύ των (πέντε) βασικών αρμοδιοτήτων των Γραφείων συγκαταλέγονται η οικονομική ανάπτυξη, η προώθηση των εν γένει ιδιωτικών επενδύσεων εντός της περιοχής δικαιοδοσίας τους κ.ά.

Η εμπειρία της Ιρλανδίας ίσως θα έπρεπε να τύχει ιδιαίτερης προσοχής δεδομένου, ότι η δυνατότητα των Περιφερειών της να καταρτίζουν τα Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξής τους έχει παραγάγει θετικά αποτελέσματα στον τομέα προσέλκυσης ξένων ιδιωτικών επενδύσεων, αφού η κάθε Περιφέρεια, εντός των πλαισίων αυτών των Προγραμμάτων έχει την ευχέρεια να διαπραγματεύεται το ποσοστό επιδότησης νέων επενδυτικών δραστηριοτήτων απ' ευθείας με τους ενδιαφερομένους.

Προς υποβοήθηση της ανάπτυξης προβληματικών περιοχών, παραμεθορίων, ορεινών, νησιωτικών, κρίνεται ευκατὰ η δημιουργία Δημοσίων Περιφερειακών Εταιρειών, προς υποστήριξη τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών, κατά τα ισχύοντα στην Σουηδία.

Αποστολή αυτών των Εταιρειών θα είναι η συμμετοχή στο κεφάλαιο προβληματικών επιχειρήσεων, η επιχορήγηση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, η ad hoc παροχή συμβουλών και υπηρεσιών management κ.ά.

Εάν διατυπωθεί η ένσταση περί της αναγκαιότητας ή μη σύστασης νέων μορφωμάτων επί σκοπώ προσέλκυσης ιδιωτικών και ιδίως άμεσων ξένων επενδύσεων στις 13 Ελληνικές Περιφέρειες, όταν ήδη έχουν θεσμοθετηθεί σε αυτές Ταμεία Περιφερειακής Ανάπτυξης, η απάντηση «κλίνει» υπέρ της σύστασης, με βάση τα ακόλουθα στοιχεία:

Στις περισσότερες Περιφέρειες δεν λειτουργούν τα Περιφερειακά Ταμεία Ανάπτυξης, καίτοι η σύστασή τους προβλέπεται υπό του Ν. 2218/1994 ως Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου.

Οι προτεινόμενες Εταιρείες, κατά τα αναφερθέντα πρότυπα άλλων Χωρών, είναι μορφώματα πλέον ευέλικτα εν συγκρίσει με τα προβλεπόμενα Ταμεία στις Ελληνικές Περιφέρειες, δυνάμενες να προβαίνουν σε άμεσες παρεμβάσεις σε περιπτώσεις αναγκαίων αναθεωρήσεων αποφάσεών τους.

Οι Εταιρείες λειτουργούν με κριτήρια, εντελώς διάφορα εκείνων των Στελεχών του Δημοσίου και (θεωρητικώς) δεν είναι δέσμες αγκυλώσεων και φόβου πολιτικού κόστους των επιλογών τους.

Οι Εταιρείες έχουν μεγαλύτερη ευελιξία σύναψης δανείων εκ πηγών του Εσωτερικού ή του Εξωτερικού, π.χ. της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.

Εξ άλλης πλευράς σημειώνεται, ότι οι Ελληνικές Περιφέρειες (και τα Ταμεία τους) δεν έχουν εξοπλισθεί με ιδιαίτερες ουσιώδεις αρμοδιότητες επί του θέματος της προσέλκυσης ιδιωτικών άμεσων παραγωγικών επενδύσεων εκ της ενδοχώρας ή εκ του εξωτερικού, περιοριζόμενες στην αξιολόγηση επενδυτικών δραστηριοτήτων μικρού μεγέθους.

Ως εκ τούτου η ανάγκη θεσμοθέτησης νέων λειτουργιών επί θεμάτων ιδιωτικών επενδύσεων εν γένει σε επίπεδο Περιφέρειας καθίσταται υπέρ αναγκαία, όπως άλλως τε, είναι υπέρ αναγκαία και η εισαγωγή του θεσμού του Αιρετού Περιφερειάρχη, παραλλήλως προς τον διοριζόμενο σήμερα από την εκάστοτε Κυβέρνηση.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνική

- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ΓΕ.: Νομοθεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης. Τ. Α' (περίοδος 1952-1972). Αθήναι, 1981.
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ΓΕ.: Νομοθεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης. Τ. Β' (περίοδος 1972-1978). Αθήναι, 1982.
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ΓΕ.: Νομοθεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης. Τ. Γ' (περίοδος 1978-1982). Αθήναι, 1982.
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ΓΕ.: Νομοθεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης: η ελληνική εμπειρία των τελευταίων τριάντα χρόνων και οι ειδικότερες ρυθμίσεις για τις ιδιωτικές επενδύσεις. Αθήναι, Α' έκδ. Ιούνιος 1984, Β' ανατ. Σεπτέμβρ. 1984.
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ΓΕ.: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμ. Β'. Ρώμη, Αθήναι, 2004.
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ΓΕ.: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμ. Γ'. Αθήναι, 2006.
- ΒΛΙΑΜΟΣ Σπ.: Ο χαρακτήρας του Ελληνικού Περιφερειακού Προβλήματος: Παρουσίαση και Ανάλυση. Αθήναι, 1984.
- ΔΕΚΛΕΡΗΣ Μ.: Ο Δωδεκάλογος του περιβάλλοντος: Εγκόλπιο Βιωσίμου Αναπτύξεως. Αθήναι, 1996.
- Β. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα. Αθήναι, 1996.
- Β. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση, Θεσμικό Πλαίσιο, Αναπτυξιακά Προγράμματα και Παγκοσμιοποίηση. Αθήναι, 2002.
- Β. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ, Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: Οι Ελληνικές ιδιωτικές επενδύσεις σε Χώρες της Βαλκανικής και το Ελληνικό Σχέδιο Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων. Αθήναι, 2005.
- Δ. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους. Μέρη Α', Β', Γ', Δ'. Αθήναι, 2007, 2008.
- ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ: Τριμ. έκδοση. Επιστ. Υπεύθ. Καθηγητής Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ. Αθήναι, τεύχη 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008.
- ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ Α.: Η οικονομική της αναπτύξεως. Αθήναι, ά.χ.
- ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ Π.: Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα μεταξύ Νομικού Δόγματος και Πολιτικής. Αθήναι, 2005.
- ΜΠΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΛΟΥ Έφφ: Δημόσιες επενδύσεις: θεσμικές διαστάσεις και συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη. Αθήναι, 2005.
- ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Αθ.: Οριοθέτηση και αξιολόγηση της διαδικασίας της πολιτικής ανάπτυξης στον Ελλαδικό χώρο και χάραξη μίας στρατηγικής πολιτικής ολοκληρωμένης ανάπτυξης. Αθήναι, 1984.

B. Ξένη

ATHANASSOPOULOS C., GE.: The Late regulations in the Decentralization, the Local Government and the Regional Development in Greece. Paris, 1987.

ATHANASSOPOULOS C., GE., COURTHEOUX J.-P.: La notion d'investissement privé productif en Grèce. CAHIERS DE L' A.C.E. Paris, 1991.

ATHANASSOPOULOS C., GE.: Investissements directs étrangers et littoralisation de l' économie en Grèce. UNIVERSITE DE TOURS. Tours, 1992.

BEW R.: Ζώντας την επιβράδυνση (Μετ.) THE ECONOMIST: The World in 2004. London, 2004.

C.I.F.P.: Les Regions et l' Europe. 5 vol. Charleroi, 1990.

EUROPEAN COMMISSION: Decentralization of decision making in European Union. Brussels, 2005.

JENNIFER R., WOZNIAK B.: The European Commission and European Regional Policy. Lanham, 2006.

LAISSY A.-P.: Regions: Sharing excellence. Brussels, 2008.

ROMUS P.: L' Europe régionale. Bruxelles, 1990.

ROSTOW W.: The Process of Economic Growth. N.Y., 1972.

SPENCE D., G. EDWARDS: The European Commission. London, 2006.

TELLING A., E.: Planning Law and Procedure. London, 1990.

THE ECONOMIST: The World in 2005. London, 2005.

VANDERMOTTEN C., MORMONT M.: Genèse et portée de la problématique régionale. Namur, 1990.